

بررسی تاثیر تفکر انتقادی و سلامت روانی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت

محمدباقر اکبرپور زنگلانی^۱، اعظم حاجی زاده^۲

صص ۴۹-۶۱

چکیده

هدف کلی تحقیق حاضر، بررسی تاثیر تفکر انتقادی و سلامت روانی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت است. تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از لحاظ روش و اجرا، توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش کلیه معلمان شهرستان پلدشت است که تعداد آنها ۹۰۰ نفر و براساس فرمول کوکران حجم نمونه ۲۷۰ نفر بدست آمده و از روش گیری تصادفی ساده استفاده شده است. ابزار گردآوری اطلاعات سه پرسشنامه تفکر انتقادی ریچتس (۲۰۰۳)، سلامت روانی گلدبرگ (۱۹۷۲) و عملکرد محقق ساخته است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع آوری شده از روشهای آماری توصیفی و استنباطی استفاده شده است. بدین ترتیب که برای تلخیص، طبقه‌بندی و تفسیر داده‌های جمع‌آوری شده از روش آمار توصیفی و در سطح استنباطی برای تحلیل فرضیه‌های تحقیق از آزمون رگرسیون با استفاده از نرم افزارهای آماری spss، استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که تفکر انتقادی و سلامت روانی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت تاثیر دارد و مورد تأیید قرار گرفت.

کلیدواژه‌ها: تفکر انتقادی، سلامت روانی، عملکرد.

^۱ استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه پیام نور، ایران - m_zangalani@yahoo.com

^۲ نویسنده مسئول: کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش، گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، خوی، ایران azmhajy@gmail.com

مقدمه:

آموزش و پرورش عامل اصلی و کلیدی در توسعه اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی هر جامعه‌ای محسوب می‌شود. تجزیه و تحلیل عوامل موثر در رشد و توسعه جوامع پیشرفته بیانگر آن است که همه این کشورها از آموزش و پرورش کارا و اثربخش برخوردار بوده‌اند. به جهت اهمیت غیر قابل انکار آموزش و پرورش و ارتباط آن با انواع توسعه در جوامع انسانی و ماهیت اهداف آموزش و پرورش، جامعه توجه و حساسیت خاصی نسبت به مدرسه و نحوه اداره آن نشان می‌دهد و همواره فعالیت‌ها و عملکرد مدارس را تحت نظارت و ارزشیابی مستقیم و غیر مستقیم قرار داده و در مورد آنها قضاوت می‌شود. اولیای دانش آموزان نیز به سبب حساسیت و اهمیت کیفیت آموزش و پرورش و تأثیر آن بر سرنوشت آتی فرزندان، به شدت تمایل دارند که فرزندان خود را به دست مدرسی بسپارند که طبق تحقیقات آنها عملکرد خوب و اثربخش دارند. این تمایل تا آنجا پیش می‌رود که هزینه و مشکلات جابه جایی و حمل و نقل بین مناطق را به جان می‌خرند تا از خدمات مدرسه‌ای خاص استفاده کنند. موفقیت مدارس به تحقق هدف‌های آموزش و پرورش بستگی دارد.

تفکر از جمله موضوعاتی است که از دیر باز همواره ذهن اندیشمندان را به خود مشغول داشته است. چرا که آنان واقف بودند، انسان فرهنگ و تمدن خویش را مدیون تفکر است. این عقیده که نیدوی تفکر انسان است که او را از سایر موجودات متمایز می‌کند، همواره مطرح بوده است (ادیب، ۱۳۸۹: ۵۱). تفکر انتقادی یکی از حیاتی‌ترین مهارت‌ها در جامعه امروز است و کمبود این توانایی می‌تواند انسان‌ها را از مشارکت مؤثر در جوامع باز دارد. تفکر انتقادی یکی از مهارت‌های حائز اهمیت در تصمیم‌گیری بالینی است. تفکر انتقادی یک نوع فعالیت شناختی به منظور درک و ارزشیابی یافته‌ها و پدیده‌ها بر اساس استدلال و تحلیل می‌باشد. تفکر انتقادی قضاوت هدفمند خود تنظیمی است که منجر به تفسیر، تحلیل، ارزیابی و استنتاج و همچنین توضیح مدارک مفهومی، روش‌شناسی یا بررسی‌های زمینه‌ای که در آن قضاوت نقش پایه دارد، می‌شود.

یکی از مهمترین اهداف آموزش و پرورش در قرن بیست و یکم، تربیت فراگیرانی است که از آمادگی لازم برای رویارویی با جامعه در حال تغییر و پیچیدگی‌های عصر انفجار اطلاعات برخوردار باشند. بر این اساس ترویج اندیشیدن و اندیشه‌ورزی در مدارس و مراکز آموزشی از اهمیت بالایی برخوردار بوده و این تنها در سایه انتقال اطلاعات به ذهن یادگیرندگان حاصل نمی‌شود بلکه در برنامه‌های درسی باید روش‌هایی گنجانده شود که از طریق آنها یادگیرندگان قابلیت‌های چگونه آموختن را از طریق نظم فکری بیاموزند و در زندگی روزمره خود بکار برند (محمدی مهر، ۱۳۹۳: ۳۹). اصطلاح تفکر انتقادی در قرن بیستم با کارهای جان دیویی از ۱۹۱۰-۱۹۳۹ مطرح شد (هاشمی و سادات سدیدپور، ۱۳۹۳: ۹۷). اوینگ، جینگا و یان^۲ تفکر انتقادی را به عنوان توانایی دست یافتن به نتایج منطقی مبتنی بر مشاهده اطلاعات تعریف کرده‌اند (اوینگ و همکاران، ۲۰۱۰: ۴۵۹۷).

وجود جو تفکر انتقادی در مرکز آموزشی زمینه بهتری برای رشد علم و نظریه پردازی فراهم می‌سازد. نگاهی به شرایط دنیای حاضر نشان دهنده این است که زندگی در جوامع پیچیده امروزی نیازمند افرادی است که با تکیه بر تفکر و اندیشه مستمر، قدرت جمع آوری اطلاعات، تجزیه و تحلیل، سازماندهی، نتیجه گیری و ارائه بازخورد لازم را داشته باشند. بنابراین می‌توان چنین گفت که لازمه ورود به عصر اطلاعات و روبرو شدن با تحولات روز افزون قرن ۲۱، داشتن مهارت‌های تفکر انتقادی است.

تدریس و معلمی به دلیل ماهیتش و به دلیل انتظارات زیادی که از معلم می رود، کار پرتنش و پرفشاری است. معلمان با داشتن امید به موفقیت و تلاش برای رسیدن به اهداف خود، خوش بینی نسبت به موفقیت‌های حال و آینده می توانند در شغل خود انگیزه بیشتری کسب کنند و در جهت بهبود وضعیت سلامت روانی و جسمی خود روز به روز پیشرفت کنند (شریعت، ۱۳۹۲).

معلمان با صلاحیت می‌توانند موفقیت هر نظام آموزشی را تضمین کنند. بسیاری از معلمان پذیرفته شده در نظام آموزشی دارای تجربه قبلی کم و یا بی تجربه‌اند، در نتیجه به توسعه مهارت‌های حرفه‌ای برای کمک به دانش آموزان نیاز دارند. ارزشیابی معلمان با یکدیگر و با یک استاندارد جامع از صلاحیت‌های مورد نیاز یک معلم، کاستی‌های آنان را نمایان و تصمیم‌گیری برای رفع کاستی‌ها و توسعه‌ی حرفه‌ای معلمان را آسان می‌سازد (خرم، ۱۳۹۳: ۵). با توجه به مطالبی که بیان گردید؛ پژوهش حاضر به بررسی تاثیر تفکر انتقادی و سلامت روانی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت می‌پردازد.

فرضیه‌های تحقیق

۱. تفکر انتقادی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت تاثیر دارد.
 ۲. سلامت روانی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت تاثیر دارد.
- زکی (۲۰۱۵) تفکر انتقادی را هنر تجزیه و تحلیل و ارزیابی تفکر همراه با بررسی برای اصلاح آن تعریف می‌کند. کاس^۵ (۲۰۱۶) تفکر انتقادی را یکی از مهمترین اصول آموزشی هر کشور می‌داند و هر جامعه‌ای برای رسیدن به رشد و شکوفایی نیاز به افرادی دارد که دارای تفکر انتقادی بالایی باشند (کاس، ۲۰۱۶). آموزش تفکر انتقادی منجر به انگیزه جهت یادگیری، کسب مهارت‌های حل مسأله، تصمیم‌گیری، خلاقیت و یادگیری مشارکتی می‌گردد (زارع و نهروانیان، ۱۳۹۶).
- سیگل مفهومی از تفکر انتقادی را پیشنهاد می‌کند که فراتر از استدلال و دربرگیرنده روحی انتقادی است. وی معتقد است تفکر انتقادی از طریق استعدادها، تمایلات شخصی، عادات ذهنی و ویژگی‌های شخصیتی آشکار می‌شود. فرد انتقادی کسی است که بر اساس استدلال عمل می‌کند، موضع می‌گیرد و فعالیت می‌کند، کسی که درک می‌کند و منطبق بر اصولی است که ارزشیابی این معیارها را مدیریت می‌کند. از نظر سیگل تفکر انتقادی مستقیماً با عقلانیت مرتبط است. بنابراین متفکر انتقادی می‌تواند دلایلی برای رفتارها، قضاوت‌ها و ارزشیابی‌هایش ارائه نماید (دنیل و آوریاس، ۲۰۱۱).

تفکر انتقادی و رشد روانی

یکی از علل عقب ماندگی ممالک دنیای سوم، عدم توجه به گسترش فرهنگ انتقاد در جامعه می‌باشد. در این جوامع به تفکر انتقادی توجهی نمی‌شود و افراد نیز در برابر افکار دیگران مقاومت کرده و آنها را تحمل نمی‌کنند. توجه به تفکر انتقادی و گسترش فرهنگ انتقاد؛ زمینه‌ساز آرامش روانی جامعه در برابر افکار دیگر است. بطوریکه فرد با احترام به افراد دیگر، افکار آنها را بررسی می‌کند (کرمزیا و همکاران، ۲۰۱۵: ۸۹).

^۵. Kass, P. H.

^۶. Kirmizia, F .S.; Saygib, C. and Yurdakalc, I

موانع چهارگانه رشد تفکر انتقادی

- موانع ذاتی: متفکران انتقادی تاکید می‌کنند که افراد از آن بابت که انسان هستند در معرض انواع و اقسام موانع ذاتی قرار دارند، مانند اعتماد به نفس پایین که می‌تواند جلوی فرآیند مثبت تفکر انتقادی را سد کند.
- موانع زبانی: از دیگر موانع تفکر انتقادی موانع زبانی هستند که هنگام تامل بر کاربرد زبان باید به آنها توجه کرد، از جمله مهم ترین آنها می‌توان توسل به کلی گویی و کلی بافی را نام برد.
- موانع منطقی: موانعی هستند که ذهن انسان هنگام به کار بردن قواعد و قوانینش برای به کارگیری یا قضاوت در مورد اطلاعات، به آنها دچار می‌شود.
- موانع جامعه‌شناختی و روان شناختی: پاره‌ای از مولفه‌های زندگی جمعی هستند که در حکم مانع برای تفکر انتقادی محسوب می‌شوند و همین طور افراد این استعداد را دارند که به جهت دوست داشتن یا متنفر بودن از چیزی نتوانند وجوه مختلف آن را به خوبی ارزیابی کنند. از جمله این موانع ترس، فقدان جسارت و عدم امنیت لازم برای ارائه دیدگاه‌های مختلف است (صفوری، ۱۳۸۹).

سلامت روانی

مفهوم سلامت روانی در واقع جنبه‌ای از مفهوم کلی سلامت است و به کلیه روشها و تدابیری اطلاق می‌شود که برای جلوگیری از ابتلا به بیماریهای روانی به کار می‌رود. در تعریف سلامت روانی مشکلی که وجود دارد این است که هنوز تعریف صحیح و قابل قبولی برای بهنجاری وجود ندارد. مثلاً تعریف سازمان جهانی بهداشت از مقوله بهداشت روانی چنین است: بهداشت روانی در درون مفهوم کلی بهداشت جای می‌گیرد و بهداشت یعنی داشتن توانایی کامل برای ایفای نقش‌های اجتماعی، روانی، جسمی و بهداشت، تنها نداشتن بیماری یا عقب ماندگی مطرح نمی‌گردد (طیعی، ۱۳۹۱: ۳۵). فروید (۱۹۶۴) معتقد است که سلامت روانی عبارت است از تعادل بین نهاد و خود و فراخود از طرفی و بین سطوح خودآگاه و ناخودآگاه از طرف دیگر. آدلر (۱۹۳۰) می‌گوید: پایه و اساس "یأس" است و چون از نظر آدلر فرد روان‌نژد و مضطرب فردی مأیوس است و خود را حقیر می‌بیند از هدف‌های عمده درمان آن است که یأس را در فرد از بین ببریم. به او توان و شهامت خطر کردن و عمل برای نیل به هدفهایش را بدهیم و به او کمک کنیم فردی شاد و سرزنده شده و ارتباط خوب و سازندهای با دیگران داشته باشد.

دیدگاه کارل راجرز: کارل راجرز برای تعریف شخصیت سالم، از خودپنداره مثبت و سالم سخن به میان می‌آورد و خصایص زیر را برمی‌شمرد.

- پذیرش احساسات
- عزت نفس
- ارتباط خوب با دیگران
- زندگی کامل در زمان حال
- ادامه یادگیری چگونه آموختن
- ذهن بازداشتن به افکار خود
- توانایی تصمیم گیری مستقل

- خلاقیت (طیّبی، ۱۳۹۱: ۳۵).

برخی از معیارهای سلامت روان

هر فرهنگی بر اساس معیارهای خاص خود به دنبال سلامت روانی است. هدف هر جامعه این است که شرایطی را آماده کند تا سلامت اعضای جامعه را تضمین کند. در سالهای اخیر، انجمن کانادایی بهداشت روانی، این مفهوم را در سه قسمت زیر تعریف کرده است:

- (۱) نگرش‌های مربوط به خود که شامل تسلط بر هیجان‌های خود، آگاهی از ضعف‌های خود و رضایت از خوشی‌های ساده می‌باشد.
- (۲) نگرش‌های مربوط به دیگران که شامل علاقه به دوستی‌های طولانی و صمیمی احساس تعلق به یک گروه، احساس مسئولیت در محیط انسانی و مادی است.
- (۳) نگرش‌های مربوط به زندگی که شامل، پذیرش مسئولیت‌ها، انگیزه توسعه امکانات و علایق خود، توانایی اخذ تصمیم‌های شخصی و انگیزه خوب کار کردن است (طیّبی، ۱۳۹۱: ۳۵).

نقش سلامت روانی معلمان بر کیفیت زندگی کاری و عملکرد سازمانی

با توجه به اهمیتی که کیفیت زندگی کاری در عملکرد سازمانی معلمان دارد، این مسئله مطرح می‌شود که چه عواملی، زمینه‌ساز رشد و بهبود کیفیت زندگی کاری و ارتقاء عملکرد سازمانی آنها است. پژوهش‌های اخیر نشان داده است که سلامت روانی از جمله متغیرهای سازمانی مهمی است که در کیفیت زندگی کاری و عملکرد معلمان نقش مهمی دارد.

وار (۱۹۹۰) معتقد است که سلامت روانی با دو مولفه شایستگی و اشتیاق ارزیابی می‌شود. شایستگی به میزان اطلاعات و دانش فرد در حوزه کار حرفه‌ای خود قلمداد می‌شود و با سه مولفه چرایی دانش و چپستی دانش و چگونگی دانش تقسیم می‌شود. افراد منجر در چرایی دانش، به آنها کمک می‌کند تا اهداف شغلی خود را به طور دقیق و مرحله به مرحله پایه‌ریزی کنند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد، بهره‌مندی از آرامش روانی در محیط کار، بهداشت فیزیکی، ارائه خدمات بهداشتی و درمانی، حجم کاری و مزایای شغلی عادلانه با کاهش فرسودگی شغلی معلمان رابطه دارد. و وجود قوانین مشخص، انتصاب مدیران مدارس براساس شایستگی و رعایت سلسله مراتب قدرت، روابط سازنده با اولیاء و برخورد شایسته با معلمان سبب بهبود سلامت سازمانی مدارس و اثربخشی مدارس در تمامی ابعاد می‌شود (شریعتمداری، ۱۳۸۸).

اهمیت از این جهت است که مهمترین اهداف هر سازمانی اثربخشی سازمانی، بهبود شرایط کاری و خدمات ارائه شده است، یکی از روشهای رسیدن به این مهم، توانمندسازی کارکنان است که سبب احساس کنترل بر نحوه اجرای کار، آگاهی نسبت به شرایط محیطی و مسئولیت‌پذیری می‌شود. به اعتقاد توماس و ولتهوس (۱۹۹۵) یکی از ابعاد توانمندسازی نیروی انسانی، شایستگی شغلی است که به حالات، احساسات و باور افراد نسبت به شغل سازمانی و به درجه‌ای مربوط می‌شود که یک فرد می‌تواند وظایف شغلی را با مهارت انجام دهد (مجیدی و همکاران، ۱۳۸۷). از طرفی، شایستگی شغلی، یکی از مولفه‌های سلامت است که بر برخی مولفه‌های کیفیت زندگی کاری اثر می‌گذارد (پرداختچی و همکاران، ۱۳۸۸). در مدل آموزش ساختاری سه بعد تعهد شغلی را که عبارتند از: ارزیابی حرفه‌ای، رشد حرفه‌ای و آموزش حرفه‌ای در رابطه با رضایت شغلی تعدیل می‌کند. به عبارتی معلمان که با اشتیاق در راه کسب مهارت‌های جدید تلاش می‌کند از رضایت شغلی بالاتری بهره‌مند هستند. با توجه به اینکه بهبود کیفیت آموزش و یادگیری و بهبود عملکرد معلمان، یکی از اهداف اساسی آموزش و پرورش است، توجه به عوامل زمینه‌ساز ارتقاء کیفیت کاری بیشتر به بعد مادی شغل معلمی و شرایط فیزیکی محیط‌های آموزشی توجه شده است.

روش تحقیق

این پژوهش از نوع تحقیقات کاربردی و همچنین توصیفی و از نوع همبستگی است.

جامعه آماری تحقیق حاضر، شامل کلیه معلمان آموزش و پرورش شهرستان پلدشت می‌باشد که تعداد آنها ۹۰۰ نفر است برای مشخص کردن حجم نمونه آماری براساس از فرمول کوکران استفاده شده است.

$$n = \frac{\left(\frac{1}{96}\right) \times (5 \times 5 \div 5^2)}{1 + (1 \div 900) [(3/84 \times 0.5 \times 0.5 \div 5^2) - 1]} = 270$$

بر این اساس حجم نمونه آماری ۲۷۰ نفر برآورد گردید برای انتخاب نمونه آماری از جامعه آماری از روش نمونه گیری تصادفی ساده استفاده شده است.

به منظور دستیابی به نتایج مورد نظر و انجام شایسته تحقیق از روشهای زیر بهره گرفته شده است:

۱. روش کتابخانه‌ای: به منظور مطالعه و جمع‌آوری پیشینه تحقیق از روش کتابخانه‌ای و منابع کتابخانه‌ای استفاده خواهد شد بدین منظور با حضور در کتابخانه‌ها و استفاده از ابزار فیش‌برداری، جداول و آمارها و متن خوانی و ... به جمع‌آوری اطلاعات لازم پرداخته - شده است.

۲. روش میدانی: بهترین ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات در این روش عبارتند از: پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده که بدین منظور در میدان عمل حضور یافته و اطلاعات لازم را جمع‌آوری خواهیم کرد. از میان روش‌های مذکور پرسشنامه رایج‌تر است زیرا سودمندترین ابزار تحقیق در علوم انسانی و اجتماعی می‌باشد. پرسشنامه یکی از ابزارهای رایج تحقیق و روش مستقیم برای کسب داده‌های تحقیق است. به منظور جمع‌آوری اطلاعات مورد نظر و سنجش متغیرهای تحقیق، از پرسشنامه استاندارد برای متغیرهای تفکر انتقادی و سلامت روان استفاده شده است و نیز پرسشنامه عملکرد محقق ساخته است.

- پرسشنامه مقیاس تفکر انتقادی

برای سنجش تفکر انتقادی از پرسشنامه گرایش به تفکر انتقادی ریچتس^۷ (۲۰۰۳) استفاده شد که دارای ۳۳ سوال و شامل سه زیر مقیاس است. قسمت اول شامل ۱۱ سوال برای سنجش مقیاس خلاقیت، قسمت دوم شامل ۹ سوال در خصوص مقیاس بلوغ شناختی (بالندگی) و قسمت سوم شامل ۱۳ سوال برای مقیاس درگیری ذهنی (تعهد) است. این ابزار با مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم، نمره گذاری می‌شود.

تعداد سوالات تفکر انتقادی و نحوه توزیع سوالات برای هر یک از ابعاد

ابعاد و مولفه‌های تفکر انتقادی	تعداد سوالات	مجموع سوالات
خلاقیت	۱۱-۱	۱۱
بلوغ شناختی	۲۰-۱۲	۹
درگیری ذهنی	۳۳-۲۱	۱۳
مجموع سوالات	۳۳	

در این تحقیق به منظور تعیین پایایی آزمون از روش آلفای کرونباخ استفاده گردیده است. این روش برای محاسبه هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری که خصیصه‌های مختلف را اندازه‌گیری می‌کند به کار می‌رود.

برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ابتدا باید واریانس نمره‌های هر زیرمجموعه سوال‌های پرسشنامه و واریانس کل را محاسبه کرد. سپس با استفاده از فرمول زیر مقدار ضریب آلفا را محاسبه می‌کنیم. بنابراین به منظور اندازه‌گیری قابلیت اعتماد، از روش آلفای کرونباخ و با استفاده از نرم‌افزار SPSS ۲۵ انجام گردیده است. میزان پایایی در پژوهش حاضر برای زیر مقیاس خلاقیت ۰/۶۹ و بالندگی ۰/۵۴ و تعهد ۰/۷۹ بدست آمد.

- پرسشنامه عملکرد معلمان:

این پرسشنامه محقق ساخته است که به ارزیابی عملکرد معلمان می‌پردازد و شامل ۲۰ پرسش پنج گزینه‌ای براساس طیف لیکرت می‌باشد. پایایی این پرسشنامه نیز برای ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴۳ بدست آمد.

- پرسشنامه سلامت روان:

جهت بررسی سطح سلامت عمومی آموزگاران از فرم ۲۸ سؤالی پرسشنامه سلامت عمومی استفاده شد پرسشنامه سلامت عمومی توسط گلدبرگ (۱۹۷۲) ابداع شده است. شیوه‌ی نمره دهی در این پرسشنامه به ترتیب از ۱ تا ۴ برای گزینه‌های الف تا د می‌باشد. هر دسته از سوالات این پرسشنامه برای سنجش زیر مقیاسی مشخص است. دسته بندی سوالات در این پرسشنامه به شرح زیر است:

تعداد سوالات سلامت روان و نحوه توزیع سوالات برای هر یک از ابعاد

ابعاد و مولفه‌های سلامت روان	تعداد سوالات	مجموع سوالات
علائم جسمانی	۱-۷	۷
اضطراب	۸-۱۴	۷
اختلال در عملکرد اجتماعی	۱۵-۲۱	۷

۷	۲۲-۲۸	افسردگی اساسی
۲۸		مجموع سوالات

- علائم جسمانی (وضعیت سلامت عمومی و علائم جسمانی فرد در یک ماه گذشته)؛
 - اضطراب (علائم و نشانه‌های بالینی اضطراب شدید، تحت فشار بودن، عصبانیت و دلشوره، بی‌خوابی و داشتن وحشت و هراس).
 - اختلال در عملکرد اجتماعی (توانایی فرد در انجام کارهای روزمره، داشتن قدرت تصمیم‌گیری، احساس رضایت در انجام وظایف، احساس مفید بودن در زندگی و لذت بردن از فعالیت‌های روزمره).
 - افسردگی اساسی (احساس ناامیدی، احساس بی‌ارزش بودن زندگی، داشتن افکار خودکشی و ناتوانی در انجام کارها).
- ضریب پایایی آلفای کرنباخ برای کل مقیاس برابر ۸۸٪ و روایی آن از طریق روایی صوری مورد تایید قرار گرفت. و در این تحقیق پایایی با کمک آلفای کرنباخ محاسبه شده و آلفای کرنباخ برابر ۷۶٪ می‌باشد که نشان دهنده پایایی ابزار می‌باشد.

یافته‌های تحقیق

فرضیه اول: تفکر انتقادی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت تاثیر دارد.

H₁: تفکر انتقادی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت تاثیر دارد.

H₀: تفکر انتقادی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت تاثیر ندارد.

آزمون رگرسیون

در تحقیق حاضر برای آزمون تاثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته این فرضیه از آزمون رگرسیون استفاده شده است.

تحلیل واریانس فرضیه اول مربوط به مدل رگرسیونی تاثیر تفکر انتقادی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت

خطای استاندارد		ضریب تشخیص (R ²)		R	
سطح معنی داری		تعدیل شده		درجه آزادی	
۰/۴۵۶		۰/۱۹۴		۰/۴۴۵	
سطح اطمینان	F	میانگین مربعات	مجموع مربعات	منبع تغییرات	

رگرسیون	۱	۱۱/۱۴۷	۱۱/۱۴۷		۰/۹۹	۰/۰۰۰
باقیمانده	۲۶۹	۴۵/۲۶۷	۰/۲۰۹	۵۳/۴۳۴	نتیجه آزمون:	
کل	۲۷۰	۵۶/۴۱۴	-----		رد فرض H_0	

چنانچه در جدول شماره ۴-۱ ملاحظه می گردد که سطح معنی داری آزمون مربوطه برابر ۰/۰۰۰ می باشد، می توان چنین ادعا نمود که آزمون فوق با خطای ۰/۰۱ یا سطح اطمینان ۰/۹۹ معنی دار می باشد. پس فرض H_1 تأیید و فرض H_0 رد می گردد. با توجه به ضریب تشخیص R^2 که عبارت است از نسبت تغییرات توضیح داده شده توسط متغیر X به تغییرات کل، ۰/۱۹۸ می باشد. می توان بیان نمود که ۲۰ درصد تغییرات میزان عملکرد، توسط تغییرات در تفکر انتقادی معلمان تبیین می گردد.

ضرایب پارامتر فرضیه اول مربوط به تاثیر تفکر انتقادی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت

نتیجه آزمون	سطح معنی داری	t محاسبه شده	β شیب خط	عنوان متغیر
رد فرض H_0	۰/۰۰۰	۸/۲۹۵	۲/۰۸۲	عرض از مبدا
رد فرض H_0	۰/۰۰۰	۷/۳۱۰	۰/۴۶۸	تفکر انتقادی معلمان

بنابراین رابطه ریاضی تأثیر تفکر انتقادی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت به صورت زیر خواهد بود:

$$Y = 2/082 + 0/468 X_1$$

می توان بیان نمود که یک واحد افزایش تفکر انتقادی معلمان باعث ۰/۴۶۸ واحد افزایش در عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت می شود. پس می توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی این آزمون از لحاظ آماری معنی دار می باشد.

فرضیه دوم: سلامت روانی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت تاثیر دارد.

H_1 : سلامت روانی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت تاثیر دارد.

H_0 : سلامت روانی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت تاثیر ندارد.

تحلیل واریانس فرضیه دوم مربوط به مدل رگرسیونی تاثیر سلامت روانی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت

خطای استاندارد		ضریب تشخیص تعدیل شده		ضریب تشخیص (R^2)		R	
۰/۴۹۶		۰/۰۳۳		۰/۱۳۷		۰/۱۹۲	
سطح معنی داری	سطح اطمینان	F	میانگین مربعات	مجموع مربعات	درجه آزادی	منبع تغییرات	
۰/۰۰۴	۰/۹۹	۸/۲۵۹	۲/۰۳۵	۲/۰۳۵	۱	رگرسیون	
نتیجه آزمون:			۰/۲۴۶	۵۲/۹۸۰	۲۶۹	باقیمانده	
رد فرض H_0			-----	۵۵/۰۱۵	۲۷۰	کل	

چنانچه در جدول شماره ۴-۳ ملاحظه می گردد که سطح معنی داری آزمون مربوطه برابر ۰/۰۰۴ می باشد، می توان چنین ادعا نمود که آزمون فوق با خطای ۰/۰۱ یا سطح اطمینان ۰/۹۹ معنی دار می باشد. پس فرض H_1 تأیید و فرض H_0 رد می گردد. با توجه به ضریب تشخیص R^2 که عبارت است از نسبت تغییرات توضیح داده شده توسط متغیر X به تغییرات کل، ۰/۱۳۷ می باشد. می توان بیان نمود که ۱۴ درصد تغییرات میزان عملکرد معلمان، توسط تغییرات در سلامت روان آنان تبیین می گردد.

ضرایب پارامتر فرضیه دوم مربوط به تاثیر سلامت روانی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت

نتیجه آزمون	سطح معنی داری	t محاسبه شده	β شیب خط	عنوان متغیر
رد فرض H_0	۰/۰۰۰	۱۲/۳۳۷	۳/۱۷۶	عرض از مبدا
رد فرض H_0	۰/۰۰۴	۲/۸۷۴	۰/۱۸۸	سلامت روان معلمان

بنابراین رابطه ریاضی تاثیر سلامت روانی معلمان بر عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت به صورت زیر خواهد بود:

$$Y = 3/176 + 0/188 X_1$$

می‌توان بیان نمود که یک واحد افزایش سلامت روان باعث ۰/۱۸۸ واحد افزایش در عملکرد آنان در آموزش و پرورش شهرستان پلدشت می‌شود. پس می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی این آزمون از لحاظ آماری معنی‌دار می‌باشد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

آموزش و پرورش مهم‌ترین نهاد اجتماعی است و تغییر و تحول در این نهاد مورد تاکید و توجه جدی قرار گرفته است. لازمه این تحول حمایت همه جانبه از معلمان است زیرا آنان نقطه آغاز این تحول بوده و با دانش و مهارتی که کسب می‌کنند می‌توانند محیط مدرسه را به فضای رشد و بالندگی مبدل نمایند. نگهداشت شأن معلم و تأمین سلامت روحی و معیشتی او شرط بقاء و پیشرفت، مبنای توسعه پایدار کشور است.

افراد دارای سلامت روان، احساس خوبی نسبت به دیگران دارند، آنها می‌کوشند تا دیگران را دوست بدارند، و به آنان اعتماد کنند، چرا که تمایل دارند دیگران نیز آن‌ها را دوست داشته باشند و به آنها اعتماد نمایند چنین افرادی قادرند که با دیگران روابط گرمی داشته باشند و این روابط را ادامه دهند، به علایق دیگران توجه می‌کنند و احترام می‌گذارند آنها به خود اجازه نمی‌دهند از سوی دیگران مورد حمله و فشار قرار گیرند و نیز سعی نمی‌کنند که بر دیگران تسلط یابند آنها با احساس یکی بودن با جامعه، نسبت بر دیگران احساس مسئولیت می‌کنند. قدرت روبرو شدن با نیازهای زندگی را دارند معمولاً نسبت به اعمال خود احساس مسئولیت می‌کنند و با مشکلات به همان شیوه که رخ می‌دهد برخورد می‌کنند. دارای پندارهای واقع‌گرا در مورد آنچه که می‌توانند یا نمی‌توانند انجام بدهند هستند بنابراین آن‌ها محیط خود را تا آن‌جا که ممکن است شکل می‌دهند و نیز تا آن‌جا که ضرورت دارد با آن سازگار می‌شوند.

برخورداری معلمان از سلامت روانی اهمیت زیادی دارد و سایر وظایف آن‌ها را نیز تحت الشعاع قرار می‌دهد. بنابراین، شناسایی عوامل مرتبط با سلامت روانی معلمان برای در اختیار قرارگرفتن راهکارهای لازم برای برنامه‌ریزان و مدیران اجرایی ضروری است لذا پیشنهاد می‌گردد کنگره-ای جهت ارائه یافته‌های مرتبط با سلامت روان معلمان و راهکارهای ارتقاء آن برگزار و صاحب‌نظران با ارائه یافته‌ها کمک بزرگی به حفظ و تقویت سلامت معلمان و در مجموع سلامت جامعه بنمایند.

با توجه به یافته‌های تحقیق، سطوح معنی‌داری همه متغیرها بیشتر از ۰/۰۵ است. لذا، متغیرهای تحقیق دارای توزیع نرمال هستند و برای اثبات فرضیات تحقیق می‌توان از آزمون‌های پارامتریک استفاده کرد. براساس نتایج آزمون تحلیل در بررسی فرضیه‌های تحقیق نشان داد که تفکرانتقادی و سلامت روان بر عملکرد معلمان تأثیر معنی‌داری داشته است این فرضیه‌ها تایید شده‌اند

آنچه انسان را اشرف مخلوقات می‌کند، عقل است. در سایه ایمان و عقل و اندیشه می‌توان به مدارج عالی انسانیت رسید. یکی از اهداف اساسی تعلیم و تربیت در سطح جهانی نیز ایجاد تفکر انتقادی است. با تفکر انتقادی می‌توان دربارهٔ صحت و اعتبار و ارزش اطلاعات و استدلال‌های ارائه شده داورى کرد. بنابراین برای آنکه در آینده افرادی توانمند و دارای آزادی اندیشه و خلاق داشته باشیم باید آنها را از همان کودکی پرورش دهیم. مدارس به جای انتقال معلومات و ایجاد محیط‌های خشک انضباطی که فقط باز تولید دانش را می‌طلبد، شرایطی را فراهم کنند تا دانش‌آموزان خود دانش را بسازند. لازم است معلمان خود دارای تفکر انتقادی باشند و در روش‌های تدریس خود موقعیت‌هایی را برای پرورش تفکر انتقادی فراهم کنند. از جمله در انتخاب تکالیف درسی به این موضوع توجه خاص نمایند. مربیان باید تفکر مستقل را پرورش دهند. مهارت‌های آنان را سازماندهی کنند و در مسیر حل مسئله آنها را هدایت کنند و تحلیل نتایج را به آنان بیاموزند. چرا که با افزایش تفکر انتقادی می‌توان زمینه رشد جامعهٔ انسانی را فراهم آورد. تفکر انتقادی یک نوع مهارت اندیشیدن است که ایجاد آن در دانش‌آموزان یقیناً پیش‌زمینه‌هایی را می‌طلبد.

مهمترین محدودیت این پژوهش جامعه آماری نسبتاً کوچک آن است و ممکن است پژوهش در یک جامعه آماری بزرگتر نتایج متفاوتی به دنبال داشته باشد. بنابراین تعمیم نتایج آن به جوامع آماری دیگر باید با احتیاط صورت پذیرد.

باتوجه به نتایج تحقیق پیشنهادهایی ارائه می‌گردد؛ برای بالا بردن سطح کیفی تفکر انتقادی، معلمان نخست باید با بکارگیری منابع علمی و با شرکت در تعاملات فکری مباحث علمی همراه با سایر معلمان علوم انسانی توانایی‌های قوی علمی را پرورش دهند و سپس دانش آموزان را با آموزش مهارتهایی در جهت تقویت حل مسائل هنگام مواجه با آن آشنا کنند. با توجه به نتایج پژوهش به برنامه‌ریزان درسی در سطح وزارت آموزش و پرورش پیشنهاد می‌گردد که به گنجاندن برنامه‌هایی جهت پرورش مهارت‌های تفکر انتقادی در دانش آموزان توجه نشان دهند.

همچنین پیشنهاد می‌شود که کارگاه‌هایی برای معلمان مدارس برگزار گردد که در آن به آموزش مهارت‌های تفکر انتقادی و ارائه و معرفی روشهای تدریسی که به پرورش تفکر انتقادی در دانش آموزان می‌انجامد، پرداخته شود.

منابع

- ادیب نیا، اسد، (۱۳۸۹)، روش های تدریس پیشرفته، نشر دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، معاونت پژوهشی
- زارع، حسین و نهروانیان، پروانه، (۱۳۹۶)، اثر آموزش تفکر انتقادی بر سبک های حل مسئله و یادگیری خود راهبر. فصلنامه تازه های علوم شناختی، ۱۱(۷۴)، ۷۰-۸۵.
- شریعتمداری مهدی، (۱۳۸۸)، بررسی رابطه بین سلامت سازمانی با اثربخشی مدیران مدارس مدیریت آموزش و پرورش شهر تهران. مجله علوم تربیتی، سال دوم، شماره ۶، صص ۱۱۹-۱۵۱.
- شریعت، سید محمد، (۱۳۹۲)، سه اصل سلامت روان هفته نامه سلامت - دکتر سیدوحید شریعت، روانپزشک، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی تهران.
- صفری، زهرا، (۱۳۹۵)، تحلیل شاخص های مدل صلاحیت های عاطفی براساس میزان تاثیرگذاری بر عملکرد معلمان مقطع متوسطه، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته مدیریت دولتی-گرایش سیستم های اطلاعاتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق.
- طیبی، مهدی، (۱۳۹۱)، بررسی رابطه سبک های اسنادی و ویژگی های شخصیتی با سلامت روان و عملکرد تحصیلی در دانش آموزان پسر مقطع متوسطه شهر بندرعباس، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه هرمزگان.
- محمدی مهر، مژگان، (۱۳۹۳)، نگاهی به تفکر انتقادی در آموزش علوم پزشکی، مجله دانشکده پیراپزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، سال نهم، شماره ۱، پیاپی ۱۵، صص ۳۹-۴۲.
- هاشمی، شهناز، سادات سدیدپور، سمانه، (۱۳۹۳)، بررسی جایگاه تفکر انتقادی در منابع دانشگاهی مطالعاتی رشته جامعه شناسی، سیاست اجتماعی و مجله فرهنگی، راهبرد اجتماعی فرهنگی، سال سوم، شماره ۱۲.
- Oing ZH , Jinga G, Yan W. Promoting preserves teachers, critical thinking's skills by in querybased chemical experiment. Precede-Social and Behavioral Sciences 2010; 4597-4603.
- Kass, P. H. (2016). Critical Thinking, Now More Than Ever. Advances in Small Animal Medicine and Surgery, 29(8), 1-3.
- Kirmizia, F .S.; Saygib, C. and Yurdakalc, I. (2015). "Determine The Relationship Between The Disposition of Critical Thinking and The Perception About Problem Solving Skills".